

MITO-FORIA: O COMPONENTĂ A IMAGINARULUI ÎN STUDIUL LUI JEAN-JACQUES WUNENBURGER

MYTHO-PHORIA: A COMPONENT OF THE IMAGINARY IN THE STUDY OF JEAN-JACQUES WUNENBURGER

Victoria FONARI, ORCID: 0000-0003-0058-167X
Universitatea de Stat din Moldova, Republica Moldova

CZU: 801.73:398.3:11

e-mail: victoria_fonari@yahoo.com

The study “The Imaginary”, elaborated by Jean-Jacques Wunenburger, includes an overview of the interpretive ways of myth. The paper explains the importance of myth in the development of the imaginary, which denotes a human ability to coagulate the real with the unreal to reveal the cognitive-explanatory factor, accompanied by the horizons of understanding. The imaginary in the investigation of the erudite Professor Jean-Jacques Wunenburger is an objective one through argument, selection, structure and personal involvement. The notion of mytho-phoria arises not from a desire to introduce a new precept, but from the necessity that the researcher perceives in his investigations of myth. J.-J. Wunenburger systematizes the information according to the views of several authors. The author of the monograph “The Imaginary” insists on a notional deconstruction in favor of the myth revitalization process.

Keywords: *imaginary, myth, myth hermeneutics, mytho-phoria.*

INTRODUCERE

În spațiul intereselor cercetării noastre persistă componenta mitului. Mitul și proprietatea acestuia de a se transforma pe parcursul secolelor în receptare, prin intermediul căruia putem diagnostica problemele, preocupările intelectualilor, obsesiile timpului. Autorii școlii franceze au o predilecție aparte de a încadra investigarea mitului în cele mai interesante proiecte care oferă o perspectivă de ansamblu.

Studiul *Imaginarul* [1], realizat de exegetul în domeniu Jean-Jacques Wunenburger, include o privire de ansamblu în modalitățile interpretative ale mitului, explicând importanța acestuia în dezvoltarea imaginarului, care denotă o capacitate umană de a coagula realului cu irealul pentru a dezvălui factorul cognitiv-explicativ, însoțit de orizonturile înțelegerii. Deși noțiunile propuse spre examinare ar putea să fie o escapadă subiectivă, autorul își structurează principiile foarte riguros. Astfel imaginarul în investigația eruditului profesor Jean-Jacques Wunenburger este unul obiectiv prin argumente, selecție, structură și implicare personală în a nu cădea pradă unor umpluturi retorice. Autorul păstrează raționamentul științific, devenind un precursor al lui Vergiliu din opera lui Dante. Fiind condiționată de perspectiva temei personale de cercetare *Hermeneutica mitului* era important să percep ce rol i se atribuie mitului în cercetarea respectivă. Totuși prin intermediul **obiectivului** urmărit: elucidarea noțiunii mito-foriei

și valorificarea rolului hermeneuticii în studiul mitului, prezentăm succint conținutul acestei monografii.

Noțiunile incluse în harta conexelor științifice

Savantul Jean-Jacques Wunenburger valorifică imaginarul din optica structurii riguroase, ținând cont de parametrii propuși care sunt anunțați în cuprins. În acest labirint complicat și complex al temei propuse autorul identifică șase compartimente. În Căpitolul I **Definiție și istoric** autorul oferă harta acestui labirint, precizând că este un traseu care este determinat de flexibilitatea noțională. Inițierea începe prin expunerea lexicului; prin elucidarea criteriilor de analiză și explicarea viziunilor restrânsă și extinsă.

Pentru cei dornici de statistică noțiunea mitului domină mai multe pagini. Autorul își pregătește cititorul într-o incursiune lexicală a noțiunilor de bază: mentalitate, mitologie, ideologie, ficțiune, tematică. Fiecare noțiune este însoțită de o notă explicativă, acestea fiind un punct de reper pentru a percepe vectorul său științific în oceanul definițiilor. Concomitent aceste concepte constituie și o investigație sincronă, fiind interdependente în mecanismele de comprehensiune a imaginarului. Relevăm o secvență care ne asigură actualitatea cercetării mitului din cele mai diverse racursuri: „Mitologia constituie, fără îndoială, una din formele cele mai elaborate ale imaginarului” [1, p. 19].

Urmează inițierea în *Istoria teoriilor contemporane despre imaginar* prin trecerea în revistă a viziunilor lui G. Bachelard, G. Durand, P. Ricoeur, H. Corbin. Cuvântul *hermeneutica* apare în acest compartiment catalogată în compartimentul filosofiei: „Înțelegerea naturii imaginarului este, așadar, condiționată în mai mică măsură de o anumită terminologie sau tipologie și mai mult de către un travaliu de fond inseparabil de unele metode recente ale filozofiei precum structuralismul, fenomenologia și hermeneutica” [1, p. 19]. De aici deducem că perceperea și investigarea imaginarului este determinată de doi factori: terminologie și transfigurarea sensului prin diferite metode oferite de științele enumerate: structuralism, fenomenologie, hermeneutică.

Metodele de examinare a imaginarului

Prin selecția dată observăm că li se acordă prioritate următoarelor aspecte: **structuralismului** pentru raportul dintre elementele ce formează o unitate, în viziunea investigației lexicul selectat văzut ca ceva unitar în prin *Imaginar*; **fenomenologiei** prin corelația dintre „intuiția originară” și gândirea [vezi: 2, p. 113]; **hermeneuticii** prin modalităților interpretative care valorifică înțelegerea și prin intermediul subiectivismului se relevă adevărul hermeneutic.

Următorul demers cu privire la hermeneutică apare în necesitatea ca imaginația și imaginea să fie abordate în lumina „noilor metode sau demersuri filosofice”, unde este stipulată și importanța acesteia: „Hermeneutica atribuie imaginilor o funcție expresivă de sens, în anumite privințe mai fecundă decât conceptul (M. Heidegger, H. G. Gadamer, P. Ricoeur etc)” [1, p. 31-32]. Este foarte interesant că sensul este într-un raport cu conceptul. În această ordine de idei conceptul pare static, doctrinar, dogmatic, iar sensul

este flexibil, are capacitatea vie de a se transforma, de a amplifica în raport cu dioptriile alese: artistic, social, politic, lingvistic, filosofic, istoric etc.

Aspectul expresivității oferă acea sublimă subiectivitate de corp viu care vine într-un dialog dintre receptor – obiect – autor, care ar putea fi elucidat și astfel: actualizarea în sec. XXI – mit și ipostazele de transfigurare (mutațiile temporale) – contextul prim / opera originară.

Ținând cont de metoda graduală, autorul perseverează spre Capitolul II *Metode, structuri, transformări*, care explică prin propria selecție a modalităților variate care erau propuse pentru a analiza imaginarul. În Capitolul III – *Funcțiile și valorile imaginarii* sunt investigate echilibrat „adaptarea inteligentă la real” [1, p. 76]. Capitolul IV – *Explorări de imaginarii* ține de viziunea pragmatică, fiind trasate investigații pe axele temporale, spațiale și a noilor tehnologii. Fascinează analiza comparativă *Imaginariile unor popoare: România și Statele Unite*, unde este specificat

✓ viziunea tradițiilor românești prin intermediul filosofiei lui Lucian Blaga în analiza multiaspectuală a cuvântului *plai*;

✓ reprezentarea mesianică care stă la baza colonizării Statelor Unite ale Americii. Subiectul dedicat exilului european ar putea sta la baza unei cercetări de doctorat. Astfel autorul a trasat o multitudine de perspective teleologice.

Rolul Mito-foriei în cercetările actuale

Capitolul V – *Mito-foria: formele și transformările mitului* este unul esențial pentru perceperea de la imaginarul social la cel transcendental de la cunoașterea generală spre cea individuală, unde componentele rațional și emoțional, identitate și manipulare se împletesc într-un subiect de polemică dintre *logos* și *mythos*.

În *Cuvânt înainte* sesizăm că cercetătorul Ionel Bușe în valorificarea studiului *Imaginarul* sintetizează importanța investigării inclusiv a mitului atât din perspectiva metodologiei, cât și a mai semnificațiilor acestora raportate la performanța modalităților de abordare: „Studiul «Mito-foria: formele și transformările mitului» reprezintă o critică a abordărilor raționalist-pozitiviste și a mitologiei cercetărilor mitografice care obiectivizează miturile și le imobilizează în structuri semiotice și simbolice statice” [3, p. 9].

Noțiunea de *mito-foria* apare nu dintr-o dorință de a introduce un nou precept, dar din necesitatea pe care o sesizează cercetătorul în investigațiile sale cu privire la mit. Sistematizând informațiile după viziunile mai multor autori, J.-J. Wunenburger insistă la o deconstrucție noțională în favoarea procesului de vitalizare a mitului. Deși oferă foarte bine teoriile scopul său este de a evada din acestea pentru a ajunge la o altă perceperea a mitului, văzut ca un proces, ca un timp în care cel care interpretează mit oferă o proprie *narație* și respectiv devine o componentă a mitului continuu în transformare.

Argumente în favoarea acestei opuneri de a vedea mitul ca o structură statică se evidențiază în următoarele secvențe: „În cadrul multor abordări academice, persistă o serie de false evidențe, de clișee (...). Mitul mai este încă, adesea, asimilat unei construcții și unei conduite narrative rigide, unui câmp închis de semnificații” [1, p. 137]. Autorul

pledează pentru interpretarea mitului care „rezistă timpului, rămânând viu, adică fecund, creator, imaginativ” [1, p. 139]. O tendință similară am consemnat-o în articolul *Fragmentarea și tendința de hibridizare a mitului în literatura artistică* [vezi: 4, p. 56-63], deși acest fenomen se poate observa și în publicitate, discursuri politice etc.

***Mito-foria* între rigiditate și dinamicitate**

Exegețul Jean-Jacques Wunenburger analizează ambele perspective opuse ale mitului: pe de o parte: static, rigid, pe de altă parte: dinamic și flexibil. Abordarea ambelor viziuni explică această unitate pe care are forță să păstreze mitul. Dacă negăm rigiditatea riscăm să fim consecvenți în explicarea dinamică a mitului, negând forța ontologică, dacă negăm flexibilitatea acestuia rămânem atunci închidem mitul într-un stativ similar patului lui Procust, și atunci măsura lucrurilor este univocă. Mitul prin esență permite plurivocitatea, de aici și această concluzie: mitul „ar fi prin propria natură *mito-foric*, condamnat adică, precum imaginea în metaforă, la deplasare, la transportare” [1, p. 140].

Dacă să trecem noțiunea propusă de Wunenburger prin școala metodologică a celor trei perspective din Capitolul 1. Structuralismul relevă unitarul dintre mit și contextul timpului elucidat din cele mai variate racursiuri determinate de activitatea umană în perceperea istoriei, culturii, artei. Fenomenologia relevă conexiunea dintre mit și purtătorul acestuia, or *phoria* provine din grecescul φορός care înseamnă cel care duce, transportă. Respectiv mitul are forța unui mers pe verticală și orizontală prin cei care îl duc mai de parte. De aici și rolul naratorului în raport cu *mythos* care semnifică și *fabulă*, *narație*. Hermeneutica are mai multe constante interpretative. Personal voi folosi propria teorie din cea din Hermeneutica mitului care se bazează pe **identificare – înțelegere – recunoaștere** [vezi: 5, p. 275-285]. Fiind trei etape în care din oceanul mitic este identificat o secvență care traversează metamorfoza înțelegerii purtătorului, în cazul nostru, al autorului / scriitorului / cercetătorului care apropie mitul prin procesul de creație de timpul în care trăiește. Această actualizare deschide calea spre o nouă treaptă recunoașterea care propune o identificare într-un nou racursiu cu mitul, acesta fiind o parte componentă a umanității contribuie a includerii autorului în marile mit, făcând parte cu memoria, cu confruntările și gândurile acestuia. Din această perspectivă merită să i se acorde atenție componentelor de transformare a mitului și constantele acestuia pentru a valorifica atât problemele purtătorului mitului (în special al autorului/ scriitorului/ artistului), cât și mutațiile mitului care relevă aspectele vii trasează problematica umanității din acest secol.

Mitul racordat la hermeneutică apare tranșant în subcapitolul *Reactualizarea hermeneutică*. Este explicată ambivalența mitului, selectând viziunea lui Platon pentru a nuanța funcția hermeneuticii de „instauratoare de sens” care accentuează transformarea din „povestirile mitice” în „gândire simbolică” [1, p. 156]. Astfel imaginarul și mitul sunt analizate din optica transformării. Trecând de la un autor la altul, parcurgând prin intermediul timpului, experiențelor anumite mutații. În acest context studiilor hermeneu-

tice (care abordează cum supraviețuiește un mit într-un text artistic) le revin rolul de mediere dintre semnificația arhaică completată cu tot arsenalul științific din cele mai variate domenii: „Acest proces de re-imersiune culturală a unui mit în prealabil raționalizat este, de altfel, prelungit și amplificat atunci când cultura hermeneutică a unei epoci alimentează, la rândul său, literatura” [1, p. 158]. Autorul recomandă dezvăluirea noilor sensuri pe care hermeneutul are posibilitatea să le explice pentru că acestea pot servi drept argumente cu privire la forța vitală a mitului poziționat pe axa timpului.

Capitolul VI – *Contribuție la o logică paradoxală a simbolismului* pune un verdict al secolului nostru plin de simboluri pe care mulți ne le mai cunosc semnificația. Autorul pledează pentru o raționalizare a mai multor proiecții concomitente a abordare a acestuia. În studiul său se observă o investigație nu atât antitetică, cât una de reconciliere, de abordare concomitentă: „Atributele astfel desprinse (subiectivitate / obiectivitate, pasivitate / activitate) trebuie luate în considerație împreună spre a reuni toate condițiile unei identificări a simbolului” [1, p. 190]. Această tendință de sincronizare am sesizat-o și la cercetătorul Solomon Marcus care aborda în două planuri bipolare viziunile artistice coagulate cu cele științifice, explicând fenomene prin asamblarea perspectivelor de haos și cosmos. Ultimul capitol *Contribuție la o logică paradoxală a simbolului* valorifică importanța cunoașterii simbolului fiind o cheie a imaginarului prin intermediul căruia sunt dezvăluite sensurile din reveria onirică, care în lumea actuală poate căpăta și perimetrul lumii virtuale.

CONCLUZII

1. Studiul monografic *Imaginarul* constituie un ajutor oricărui cercetător din domeniul științelor socio-umanistice. Jean-Jacques Wunenburger explică riguros și succint teoriile timpului. Interpretările sale sunt însoțite de argumente din autorii vizați. Complexitatea teoriilor abordate nu sperie cititorul, indiferent de domeniu: filologie, artă, filozofie, istorie, pedagogie sau jurnalism etc. Se vede că autorul studiului vizat este adeptul clarificării teoretice, dar nu a complicării acesteia. De aceea investigația clarifică multe aspecte pe care mulți autori îi complică.

2. Imaginarul este trecut prin toate științele actuale, găsim axa de conexiune. Autorul îmbină reușit și argumentat subiectivul cu obiectivul. Se remarcă nu o confruntare de poziții, dar o coagulare de viziuni. Constituie un reper pentru noi studii ale imaginarului, ceea ce se relevă și în Bibliografie care divizată în două compartimente: *Abordări teoretice și Aplicații*. Fiecare capitol practic ar putea servi și la sigur că servesc drept puncte de reper în materialul teoretic și metodologic pentru tezele de master, de doctorat.

3. Modul în care Wunenburger își expune propriul concept denotă ceea deschide pe care o sesizează în imaginar, în mito-foria, în simbol. Toate subiectele propuse sunt investigate de la structuri teoretice spre o perspectivă metodologică și propria viziune de abordare. Cartea este un model de consecvență care permite libertatea interpretativă în numele cercetării transdisciplinare.

Referințe:

1. WUNENBURGER, Jean-Jacques. Imaginarul. Trad. de D. Ciontescu-Samfireag. Craiova: Aius, 2022. 199 p. ISBN 978-606-092-053-3
2. DIDIER, Julia. Larousse. Dicționar de filozofie. Trad. de Leonard Gavrilu. București: Univers Enciclopedic, 1998, p. 113. 372 P. ISBN 973-9243-00-2
3. BUȘE, Ionel. Cuvânt înainte. In: J.-J. Wunenburger. Imaginarul. Trad. de D. Ciontescu-Samfireag. Craiova: Aius, 2022. 199 p. ISBN 978-606-092-053-3
4. FONARI, Victoria. FRAGMENTATION AND THE TENDENCY TO HYBRIDIZE THE MYTH IN THE ARTISTIC LITERATURE. In: Acta Marisiensis. Philologia, nr. 4, 2022, p. 56-63. Disponibil: <https://actaphilologia.umfst.ro/Philo-04/Philo%2004%2008.pdf> [Accesat: 05.07.2023].
5. FONARI, Victoria. Hermeneutica mitului antic – de la înțelegere spre recunoaștere. In: Identità Europea e alterità nazionale. Milano: Rediviva Edizioni, 2017, pp. 275-285. ISBN 978-88-97908-30-2